

ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ – ΠΟΡΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Βουγιουκλής⁽¹⁾ Γιώργος, Τσιμπόγλου^{(2), (3)} Φίλιππος

⁽¹⁾ELiDOC, Τεχνικός διευθυντής (gvoug@elidoc.gr)

⁽²⁾Πανεπιστήμιο Κύπρου / Διευθυντής Βιβλιοθήκης, ⁽³⁾Συντονιστής υλοποίησης Συλλογικού Καταλόγου, (ftsimp@ucy.ac.cy)

Περίληψη

Η δημιουργία του Συλλογικού Καταλόγου (ΣΚ) είχε ήδη αποφασιστεί από το έργο «Δικτύωση Βιβλιοθηκών Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΕΠΕΑΕΚ Ι. Για σύνταξη τεχνικών προδιαγραφών δημιουργήθηκε ομάδα εργασίας (ΟΕ) βιβλιοθηκονόμων και πληροφορικών. Η ΟΕ κατέγραψε την υπάρχουσα κατάσταση στις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες (ΑΒ), πραγματοποίησε βιβλιογραφικές έρευνες, ήρθε σε επαφή με ειδικούς από το διεθνή χώρο, αξιολόγησε τα θετικά και αρνητικά κάθε τύπου, στάθμισε τις δυσκολίες και τις προσδοκίες και αφού κατέληξε στον τύπο του κεντρικού συλλογικού «υποτελούς» τύπου συνέταξε τις βασικές βιβλιογραφικές και τεχνικές προδιαγραφές. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ΟΕ προβλέπονταν η χρησιμοποίηση υπάρχοντος λογισμικού με ανάπτυξη επιπρόσθετων προγραμμάτων και ο ορισμός δύο φάσεων υλοποίησης Α) Συγκρότηση και ομογενοποίηση αρχικής βάσης δεδομένων ΣΚ, και Β) Κανονική λειτουργία και ενημέρωση του. Επιπλέον, ορίστηκαν τα ελάχιστα επίπεδα βιβλιογραφικής εγγραφής, προτάθηκαν μέθοδοι και εργαλεία για την καθιέρωση θεμάτων και ονομάτων, εξετάστηκαν τα ζητήματα γλώσσας θεμάτων, τοπικών δεδομένων και κανόνες-προϋποθέσεις για ενιαία αντιμετώπιση βιβλιοθηκονομικών θεμάτων, και προτάθηκε η δημιουργία φορέα για την διατήρηση του έργου και μετά τη λήξη του ΕΠΕΑΕΚ.

Στη συνέχεια το έργο της υλοποίησης του ΣΚ εντάχθηκε στο ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ. Με βάση τις προδιαγραφές της ΟΕ εγκαταστάθηκε ο εξοπλισμός στον ειδικά αφιερωμένο χώρο του της Βιβλιοθήκης του ΕΜΠ. Επιλέχθηκε το λογισμικό ADVANCE της Geac, το οποίο εγκαταστάθηκε από την Εταιρία ELiDOC. Συγκεντρώθηκαν στοιχεία από τις ΑΒ και δείγματα 70.000 εγγραφών, για δοκιμές από 7 αντιπροσωπευτικές ΑΒ διαφόρων προγραμμάτων, χαρακτηρισμόνων, και μορφότυπων. Η ELiDOC ανέπτυξε προγράμματα μετατροπής των διαφορετικών κωδικοποιήσεων των χαρακτηρισμόνων, της δομής των δεδομένων από USMARC σε UNIMARC και των πληροφοριών αντιτύπων. Πραγματοποιήθηκαν οι απαραίτητες αλλαγές στο βασικό λογισμικό για την προσαρμογή του στις απαιτήσεις του ΣΚ και εκπαιδεύτηκαν οι βιβλιοθηκονόμοι του ΣΚ στη λειτουργία του ADVANCE. Η επιτροπή Σχεδίασης – Παραμετροποίησης του ΣΚ σύνταξε σχέδιο σεναρίου ενημέρωσης και λειτουργικών προδιαγραφών για την εισαγωγή των εγγραφών. Με βάση αυτό αναπτύχθηκε από την εταιρία GEAC Γαλλίας ειδικό πρόγραμμα διαχείρισης των εγγραφών του ΣΚ. Έγιναν δοκιμές ενοποίησης βιβλιογραφικών εγγραφών και ελέγχθηκε η λειτουργία των αλγορίθμων (ταύτιση εγγραφών, επιλογή κύριας εγγραφής, ενοποίηση και προέλευση θεμάτων, προσθήκη στοιχείων συλλογής). Παράλληλα μέσω της Οριζόντιας Δράσης πραγματοποιήθηκαν σεμινάρια σε διάφορες πόλεις σε καταλογογράφους από όλες τις βιβλιοθήκες σε θέματα γενικότερα και όχι στενά του ΣΚ. Τον Μάιο του 2003 η υλοποίηση του έργου ανατέθηκε σε συντονιστή. Συντάχθηκε σχέδιο ενεργειών για την επίτευξη της υλοποίησης, σε τρία επίπεδα: τεχνικό, διαδικαστικό, υποστηρικτικό. Ολοκληρώθηκαν οι συστηματικές δοκιμές όλων των αλγορίθμων και προγραμματίστηκε η ολοκλήρωση της Α φάσης για τους επόμενους τρεις μήνες.

Λέξεις κλειδιά: Συλλογικός Κατάλογος, Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, Συνεργασίες Βιβλιοθηκών, Ελλάς.

UNION CATALOGUE – IMPLEMENTATION PROGRESS

Tsimpoglou^{(1), (2)} **Filippos**, **Vouyouklis**⁽³⁾ **George**

⁽¹⁾ University of Cyprus/Library Director, ⁽²⁾ Union Catalogue coordinator (ftsimp@ucy.ac.cy)

⁽³⁾ ELiDOC, Technical Manager (gvoug@elidoc.gr)

Extended abstract

The creation of the Union Catalogue (UC) was included in the project of the «Networking of Libraries of Tertiary Education Institutions» of the SPECIAL TRAINING PROGRAM I (EPEAEK I). A workgroup (WG) was created for the study of creation of a UC and the drawing of specifications. The WG recorded the current situation in the Academic Libraries (AL), searched the bibliography, contacted experts from the international field, evaluated the pros and cons of each type, weighed the difficulties and the expectations and having concluded to the type of central UC of «slave» type, drew up the basic bibliographic and technical specifications.

According to the results of the WG it was foreseen the utilisation of an existing software with development of additional programmes, and two implementation phases, A) Constitution and homogenisation of the initial database of the UC, and B) Normal operation and update of UC. Moreover, the minimum levels of the bibliographic records were defined, methods and tools for the subjects and names authority files were proposed, the questions of the language of the subjects, the local data, as well as rules for common confrontation of certain categories of works were examined and subjects for training of academic librarians were suggested. Finally the creation of an organisation for the implementation and continuity of UC was proposed after the end of the EPEAEK.

The project of the implementation of the UC was included in the EPEAEK II. Based on the specifications of the WG the equipment was installed in the space of the Library of the National Technical University of Athens. The ADVANCE software of Geac was selected, which was installed by ELiDOC. Data were collected from the libraries and samples of 70.000 records were received for tests by 7 representative libraries of various programs, character sets and formats. The ELiDOC developed transformation programs for different coding of character sets, structure of the data from USMARC in UNIMARC and holdings. The necessary changes in the basic software for its adaptation to the requirements of UC were also realised. The librarians of the UC were trained in the operation of ADVANCE.

The “UC Designing and Parameterisation Committee” drew up a draft of a scenario for the updating and the functional specifications on the import of records. Based on this scenario GEAC France developed a special program for the management of the records of the UC. Its know-how originated from its participation in the consortium for the drawing of the study on the creation of a UC of the French Higher Education Institutions and the implementation of the UC of French Municipal Libraries was exploited. The basic algorithm of identification and unification of records and the algorithm of management of holdings were designed. The first trials of unification of bibliographic records took place and a part of the operation of the algorithms that had been developed, was checked. The algorithm of unification of subjects was also completed. At the same time seminars on issues more generally and not narrowly on the UC were organised in various cities for cataloguers from all the libraries, in the frame of the Horizontal Action of the Programme. Integrated tests and improvements, mainly concerning the identification algorithm were followed.

In May 2003 the implementation of the project was assigned to a coordinator. An action plan was drawn up, for the speeding up of the implementation, in three levels: technical,

procedural, supporting. Particular emphasis was given in the final configuration of the algorithms. The systematic tests of all algorithms in three stages were completed: a) with a small number of checked data in all the operations: identification of duplicate records, import of the unique records, creation of a file of records considered as duplicate, unification of duplicate records, comparison between duplicate and selection of main record, management of subjects of duplicate, management of copies of duplicate, b) with bigger files and wider variety of cases and c) in quasi real conditions with bigger files of three catalogues. The interjection of an additional stage for the internal check (self-check or the catalogues for import) and the individualised use of different modules of the algorithm for each case were decided.

A checklist was prepared describing in detail the steps to be followed for the librarians of each library and the UC team. All the findings of the trials have been recorded in order to be forwarded to the Permanent Committees of the Thematic and Descriptive cataloguing to prepare guidelines. The launching of the UC website was also planned. The authority files of Subjects and Names of the Library of Congress have already been ordered for remote access by all the libraries-members of the UC. The authority files produced by the National Library have also been prepared for remote access from the UC website.

The creation of UC is not only a technical question. As it was foreseen by the study of the WG, a legal entity that will ensure the continuity and viability of the UC will be needed. However this should not be examined apart from the other cooperative activities that take place the same period in the same field (e.g. HEAL-Link). A serious discussion should begin concerning the institutional consolidation of the efforts, achievements and expectations of so many people.

Keywords: Union Catalogue, Academic Libraries, Libraries cooperation, Hellas

Συλλογικός Κατάλογος: Σύντομο ιστορικό ή . . . σύνδεση με το προηγούμενο.

Η δημιουργία του Συλλογικού Καταλόγου αποφασίστηκε από το έργο «Δικτύωση Βιβλιοθηκών Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης» στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ Ι. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε μία ομάδα εργασίας αποτελούμενη από δύο υποομάδες για τη μελέτη δημιουργίας Συλλογικού Καταλόγου και τη σύνταξη προδιαγραφών. Η πρώτη υποομάδα, αποτελούμενη από βιβλιοθηκονόμους, ήταν επιφορτισμένη με την σύνταξη βιβλιοθηκονομικών προδιαγραφών, η δεύτερη, αποτελούμενη από πληροφορικούς, επιφορτίστηκε με τη σύνταξη τεχνικών προδιαγραφών. Εντός (αλλά και εκτός) των ομάδων αναπτύχθηκε έντονος και γόνιμος προβληματισμός σχετικά με το θέμα της επιλογής της αρχιτεκτονικής του καταλόγου κατάλληλου για τις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες. Η ομάδα έπρεπε να επιλέξει καταρχήν μεταξύ του τύπου του νοητού / κατανεμημένου (virtual / distributed) καταλόγου και του τύπου του φυσικού (physical) συλλογικού καταλόγου. Για το σκοπό αυτό προχώρησε στην καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης και τον εντοπισμό των δυσκολιών και αδυναμιών, πραγματοποίησε εκτεταμένη βιβλιογραφική έρευνα, επισκόπησε στις διεθνώς επικρατούσες μεθόδους δημιουργίας, επαφές με ειδικούς από την Ευρώπη και τις ΗΠΑ, αξιολόγησε τα θετικά και αρνητικά του κάθε τύπου, στάθμισε τις δυσκολίες αλλά και τις προσδοκίες και κατέληξε στον τύπο του κεντρικού συλλογικού καταλόγου. Με βάση αυτή την επιλογή προχώρησε στη σύνταξη των βασικών βιβλιογραφικών και τεχνικών προδιαγραφών. Τα αποτελέσματα της μελέτης της ομάδας εργασίας παρουσιάστηκαν (μαζί με τα αποτελέσματα των άλλων τριών της οριζόντιας δράσης) στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς το Δεκέμβριο του 1997 και βρίσκονται ανηρτημένα στις ιστοσελίδες του Συλλογικού Καταλόγου. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ομάδας εργασίας :

- Προκρίθηκε η δημιουργία Κεντρικού (φυσικού) Συλλογικού Καταλόγου, ο οποίος θα είναι «υποτελής», δηλαδή θα τροφοδοτείται από τις εγγραφές των τοπικών βιβλιοθηκών, (σε αντίθεση με τον εναλλακτικό τύπο του *Κύριου Συλλογικού Καταλόγου* - Master Union Catalogue - όπου οι εγγραφές πρωτοδημιουργούνται στον κεντρικό και ακολούθως εισάγονται στους τοπικούς καταλόγους π.χ. PICA).
- Ως καταλληλότερο μοντέλο υλοποίησης προκρίθηκε η χρησιμοποίηση υπάρχοντος λογισμικού με την μικρή ή μεγάλη ανάπτυξη επιπρόσθετου λογισμικού για τις συγκεκριμένες ανάγκες (απορρίφθηκε δηλαδή η εξ αρχής ανάπτυξη λογισμικού).
- Προδιαγράφηκαν οι δύο φάσεις υλοποίησης: Α.: Συγκρότηση και ομογενοποίηση αρχικής βάσης δεδομένων συλλογικού καταλόγου, και Β. Κανονική λειτουργία και ενημέρωση του συλλογικού καταλόγου.
- Επιπλέον, ορίστηκαν τα ελάχιστα επίπεδα βιβλιογραφικής εγγραφής¹, προτάθηκαν εναλλακτικές μέθοδοι και εργαλεία αναφοράς για την καθιέρωση θεμάτων και ονομάτων,

¹ Το ελάχιστο επίπεδο καταλογογράφησης των εγγραφών θα πρέπει να περιέχει τις παρακάτω πληροφοριακές ενότητες:

- ISBN / ISSN
- Κωδικοποιημένα δεδομένα πεδίο 100 (UNIMARC) πεδίο 008 (US-MARC)
- Κωδικός γλώσσας
- Τίτλος και δήλωση πνευματικής υπευθυνότητας
- Δήλωση έκδοσης
- Δημοσίευση, διάθεση
- Φυσική περιγραφή
- Σειρά
- Πνευματική υπευθυνότητα

εξετάστηκαν τα ζητήματα γλώσσας θεμάτων, τοπικών δεδομένων, κανόνες-προϋποθέσεις για ενιαία αντιμετώπιση ορισμένων κατηγοριών έργων, θέματα προς εκπαίδευση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκονόμων και η δημιουργία οργανισμού για την υλοποίηση και συνεία του Συλλογικού Καταλόγου.

Εν τω μεταξύ το έργο της υλοποίησης του Συλλογικού Καταλόγου εντάχθηκε στο ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ. Με βάση τις επιλογές και τις προδιαγραφές της ομάδας εργασίας και στο διάστημα τέλος του 1999 και αρχές 2000, αγοράστηκε και εγκαταστάθηκε ο εξοπλισμός (εξυπηρετητής, υπολογιστές, περιφερειακά, κλπ) στον ειδικά αφιερωμένο χώρο για την υλοποίηση του Συλλογικού Καταλόγου, στον τρίτο όροφο του νέου κτιρίου της Βιβλιοθήκης του ΕΜΠ. Επιλέχθηκε το λογισμικό ADVANCE της Geac, το οποίο εγκαταστάθηκε από την Εταιρία ELiDOC στον εξυπηρετητή SUN Enterprise (εντός του Μαΐου 2000). Παράλληλα αποστάθηκαν ερωτηματολόγια (10/05/2000) και μελετήθηκαν τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τις βιβλιοθήκες. Ζητήθηκαν επίσης, δείγματα 10.000 εγγραφών για τις δοκιμές από βιβλιοθήκες αντιπροσωπευτικές διαφορετικών καταστάσεων (διάφορα προγράμματα, και διάφορα βιβλιογραφικά Format). Παραλήφθηκαν εγγραφές από το ΑΠΘ και Παν/μιο Μακεδονίας (HORIZON – USMARC), TEI Θεσσαλονίκης (VIRTUA – USMARC), Πανεπιστήμιο Αιγαίου (Geac-ADVANCE – UNIMARC) TEI-Πατρών (ABEKT – UNIMARC), Πανεπιστήμιο Αθηνών (HORIZON – UNIMARC) και ΕΜΠ (ALEF – UNIMARC).

Με βάση το ερωτηματολόγιο και τα δείγματα η ELiDOC ανέπτυξε προγράμματα μετατροπής των διαφορετικών κωδικοποιήσεων των χαρακτηρισμών (character sets)², της δομής των δεδομένων από USMARC σε UNIMARC³ καθώς και των πληροφοριών των αντιτύπων⁴

-
- Στοιχεία αποκτημάτων

² Το ελληνικό σύνολο χαρακτήρων των εγγραφών θα πρέπει να ανήκει σε κάποιο αποδεκτό πρότυπο πχ ΕΛΟΤ 928-1986 (ISO 8859-1987), ISO 5428-1984 (Greek alphabet coded character set for bibliographic information interchange), UTF-8, ISO-10646 (UNICODE) κλπ. Εάν υπάρχει κάποια απόκλιση ή κάποια ειδική μεταχείριση χαρακτήρων ή συμβόλων (π.χ. τρόπος διαχείριση διακριτικών σημείων) καθώς επίσης και αν χρησιμοποιείται κάποιο ειδικό σύνολο χαρακτήρων θα πρέπει να αποσταλεί ο πίνακας χαρακτήρων στην ομάδα τεχνικής υποστήριξης του Συλλογικού Καταλόγου.

³ Θα πρέπει το Format εξαγωγής να είναι σταθερό UNIMARC ή US-MARC. Εάν υπάρχουν παραλλαγές αυτών των format (π.χ. UK-MARC, CAN-MARC, OCLC-MARC, AUS-MARC κλπ) μπορεί να επηρεάσουν τις ρουτίνες μετατροπής και φορτώματος ή να οδηγήσουν σε απώλεια δεδομένων.

⁴ Τα στοιχεία των αποκτημάτων τα οποία θα μεταφέρονται σε τοπικά πεδία θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

- Τοπογραφικά δεδομένα πχ Τμήμα, Συλλογή
- Ταξιθετικά δεδομένα Ταξιθετικό πρόθεμα, Ταξιθετικό σύμβολο
- Περιγραφικά στοιχεία πχ αριθμός τόμου, αριθμός αντιτύπου
- Στοιχεία ταυτοποίησης πχ αριθμός εισαγωγής, BarCode, ημερομηνία εισαγωγής ή /και τελευταίας τροποποίησης

Ένα παράδειγμα απλής περιγραφής ενός αντιτύπου που θα έδινε όμως μια πλήρη εικόνα θα περιλάμβανε τα παρακάτω στοιχεία:

- Κωδικός τμήματος ή Βιβλιοθήκης ή Συλλογής
- Ταξιθετικό σύμβολο
- αριθμηση τόμου
- αριθμός αντιτύπου
- BarCode ή αρ. εισαγωγής

(Holdings). Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν οι απαραίτητες αλλαγές στο βασικό λογισμικό για την προσαρμογή του στις απαιτήσεις της ανάπτυξης και λειτουργίας του Συλλογικού Καταλόγου και συντάχτηκαν οι βασικές προδιαγραφές των προγραμμάτων ταύτισης των διπλών εγγραφών (για το ίδιο τεκμήριο) και συγχώνευσης αυτών με σύγχρονη ενοποίηση των αντιτύπων. Εκπαιδεύτηκαν οι βιβλιοθηκονόμοι του Συλλογικού Καταλόγου στη λειτουργία του ADVANCE. Από την επιτροπή Σχεδίασης – παραμετροποίησης του Συλλογικού Καταλόγου δόθηκε σχέδιο σεναρίου ενημέρωσης και λειτουργικών προδιαγραφών για την εισαγωγή των εγγραφών. Με βάση το σενάριο που επιλέγηκε και τις προδιαγραφές που συντάχθηκαν από την ομάδα εργασίας, αναπτύχθηκε από την εταιρία GEAC Γαλλίας ειδικό πρόγραμμα διαχείρισης των εγγραφών του Συλλογικού Καταλόγου. Η εταιρία αξιοποίησε τη τεχνογνωσία που προερχόταν από την συμμετοχή της στην κοινοπραξία σύνταξης μελέτης για δημιουργία Συλλογικού καταλόγου των Γαλλικών ΑΕΙ και την υλοποίηση του Συλλογικού Καταλόγου των Γαλλικών Δημοτικών Βιβλιοθηκών. Διαμορφώθηκε ο βασικός αλγόριθμος ταύτισης και ενοποίησης εγγραφών και ο αλγόριθμος διαχείρισης των τοπικών δεδομένων των αντιτύπων (holdings) Πραγματοποιήθηκαν οι πρώτες δοκιμές ενοποίησης βιβλιογραφικών εγγραφών και ελέγχθηκε μέρος της λειτουργία των αλγορίθμων που είχαν αναπτυχθεί. Μέρος των αποτελεσμάτων αυτών παρουσιάστηκε στο Συνέδριο των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών που οργάνωσε το ΕΜΠ το Δεκέμβριο το 2000.

Στο διάστημα που ακολούθησε ολοκληρώθηκε και ο αλγόριθμος ενοποίησης των θεμάτων σύμφωνα με τις προδιαγραφές της ομάδας εργασίας. Παράλληλα στο πλαίσιο της οριζόντιας δράσης πραγματοποιήθηκαν σειρές σεμιναρίων σε διάφορες πόλεις και σε ικανό αριθμό καταλογογράφων από όλες τις βιβλιοθήκες σε θέματα γενικότερα και όχι μόνον στενά του Συλλογικού Καταλόγου. Επίσης πραγματοποιήθηκαν ολοκληρωμένες δοκιμές και έγιναν διάφορες βελτιώσεις κυρίως στον αλγόριθμο ταύτισης.

Τον Μάιο του 2003 η υλοποίηση του έργου ανατίθεται σε συντονιστή. Μετά από ένα πρώτο χρονικό διάστημα ενημερωτικών συναντήσεων με τα άμεσα εμπλεκόμενα μέρη, εκτιμήθηκε ότι παρά την πρόοδο σε τεχνικό επίπεδο, η καθαυτό υλοποίηση του έργου παρουσίαζε καθυστερήσεις. Το πρώτο διάστημα, δόθηκε, αναγκαστικά, ιδιαίτερο βάρος στην οριστική διαμόρφωση των αλγορίθμων γιατί αποτελούν την αναγκαία συνθήκη για την επιτυχία του εγχειρήματος. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δύο βασικούς αλγόριθμους οι οποίοι εκτελούν τις παρακάτω λειτουργίες:

1. Αλγόριθμος ταύτισης εγγραφών. Για κάθε εγγραφή δημιουργείται ένα κλειδί που περιλαμβάνει χαρακτήρες από τα βιβλιογραφικά πεδία του τίτλου, του συγγραφέα, του χρόνου έκδοσης και του ISBN. Και συγκεκριμένα από την πρώτη λέξη του τίτλου τους 4 πρώτους χαρακτήρες, από τη δεύτερη τους 3 πρώτους χαρακτήρες, από την τρίτη τους 3 πρώτους χαρακτήρες, από την τέταρτη τους 2 πρώτους χαρακτήρες, από το επώνυμο Συγγραφέα τους 3 πρώτους χαρακτήρες, το όνομα Συγγραφέα τον πρώτο χαρακτήρα.
2. Αλγόριθμος επιλογής της πληρέστερης εγγραφής και χαρακτηρισμός της ως κύριας εγγραφής του Συλλογικού Καταλόγου. Ως πληρέστερη με βάση τον αλγόριθμο θεωρείται η έχουσα συμπληρωμένα το μεγαλύτερο πλήθος βιβλιογραφικών πεδίων. Οι υπόλοιπες εγγραφές συμπληρώνουν την κύρια με τα θέματα και την ένδειξη προέλευσης κάθε θέματος.

Στις δοκιμές που πραγματοποιήθηκαν αναμένονταν και εντοπίστηκαν δύο τύποι σφαλμάτων.

1. Σφάλματα τύπου I. Χαρακτηρίζονται ως σφάλματα σιγής ή «ανεπάρκειας» των αλγορίθμων. Συμβαίνουν όταν δεν εντοπίζονται οι «διπλές» εγγραφές με αποτέλεσμα πολλαπλές εγγραφές να θεωρούνται ανεξάρτητες και να εισέρχονται ως τέτοιες στο Συλλογικό Κατάλογο. Συνέπεια ο Συλλογικός Κατάλογος να περιλαμβάνει πολλαπλές

εγγραφές για το ίδιο τεκμήριο. Λύση μελλοντική βελτίωση του αλγορίθμου, έλεγχος ανθρώπινος.

2. Σφάλματα τύπου II. Χαρακτηρίζονται ως σφάλματα υπερδιόρθωσης ή θορύβου ή ανεπάρκειας των εγγραφών. Συμβαίνουν όταν εντοπίζονται ψευδώς θεωρηθείσες πολλαπλές εγγραφές. Ως αποτέλεσμα έχουν την λανθασμένη ενοποίηση των εγγραφών και την απώλεια των ψευδώς διπλών ή των συνδεδεμένων. Ωστόσο οι θεωρούμενες από το πρόγραμμα ως πολλαπλές εγγραφές εισάγονται σε αρχείο εργασίας. Δίνεται έτσι η δυνατότητα ανθρώπινου ελέγχου πριν την οριστική εισαγωγή τους στον Συλλογικό Κατάλογο και παράλληλα η εξαγωγή συμπερασμάτων για εντοπισμό και διόρθωση συστηματικών λαθών καταλογογράφησης.

Συντάχθηκε από κοινού ένα σχέδιο ενεργειών για την επίσπευση της υλοποίησης, σε τρία επίπεδα: τεχνικό, διαδικαστικό, υποστηρικτικό. Με βάση το σχέδιο πραγματοποιήθηκαν τα παρακάτω:

Τεχνικό επίπεδο.

1. Συστηματικές δοκιμές όλων των αλγορίθμων με μικρό αριθμό ελεγχόμενων δεδομένων για έλεγχο λειτουργίας τους και έλεγχο των αποτελεσμάτων σε **όλα τα στάδια της διαδικασίας**: εντοπισμού-ταύτισης διπλών εγγραφών, εισαγωγή μοναδικών, δημιουργία αρχείου θεωρούμενων διπλών, ενοποίηση διπλών εγγραφών, σύγκριση μεταξύ διπλών και επιλογή κύριας εγγραφής, διαχείριση θεμάτων διπλών εγγραφών, διαχείριση αντιτύπων διπλών εγγραφών. Τα ευρήματα καταγράφηκαν και έγιναν οι αναγκαίες τροποποιήσεις στους αλγόριθμους.
2. Δοκιμές και έλεγχος αξιοπιστίας των αποτελεσμάτων με μεγαλύτερα αρχεία (εσωτερικός έλεγχος) και μεγαλύτερη ποικιλία περιπτώσεων, καταγραφή των ευρημάτων και αντίστοιχες τροποποιήσεις των αλγορίθμων. Με βάση τα ευρήματα αποφασίστηκε η παρεμβολή ενός σταδίου **εσωτερικού ελέγχου** (αυτοέλεγχος των προς ένταξη καταλόγων) για τον εντοπισμό διπλών (πολλαπλών) εγγραφών ή ψευδώς διπλών σε κάθε αρχείο δεδομένων πριν από τη διαδικασία σύγκρισης των εγγραφών με το Συλλογικό Κατάλογο, στάδιο που δεν προβλεπόταν στο αρχικό σενάριο.
3. Δοκιμές και έλεγχος αποτελεσμάτων σε οιονεί **πραγματικές συνθήκες** με μεγάλα αρχεία τριών καταλόγων. Εξαγωγή συμπερασμάτων και βελτιώσεις του αλγορίθμου στη δημιουργία κλειδιών.

Διαδικαστικό επίπεδο

1. Λόγω των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζουν οι εγγραφές των επιμέρους καταλόγων των βιβλιοθηκών, κρίθηκε αναγκαία η αντιμετώπιση ενός εκάστου ιδρύματος ξεχωριστά. Συντάχθηκε πίνακας ενεργειών (check list) για κάθε περίπτωση, όπου καταγράφονται ποιοι προσαρμοσμένοι αλγόριθμοι θα χρησιμοποιούνται και με ποια σειρά για κάθε βιβλιοθήκη. Αυτό κατέστη εφικτό λόγω του αρθρωτού (modular) χαρακτήρα των αλγορίθμων. Παράλληλα ολοκληρώνεται η σύνταξη πίνακα ενεργειών που στοχεύουν στην προετοιμασία των εγγραφών κάθε βιβλιοθήκης πριν την αποστολή τους για εισαγωγή στο Συλλογικό Κατάλογο. Η πρώτη φάση λειτουργίας του Συλλογικού Καταλόγου προβλέπει την off line ενημέρωση με περιοδική αποστολή των νέων ή διορθωμένων εγγραφών. Ο εντοπισμός των εγγραφών, η εξαγωγή και η αποστολή θα πρέπει να τυποποιηθεί από τον υπεύθυνο του κάθε συστήματος ώστε να γίνει μία απλή διαδικασία ρουτίνας. Ολοκληρώνεται η σύνταξη πίνακα ενεργειών για την κεντρική ομάδα βιβλιοθηκονόμων του Συλλογικού Καταλόγου για κάθε σύστημα. Κατά την διάρκεια της πρώτης φάσης υλοποίησης

αναμένεται να υπόκειται σε τροποποιήσεις καθώς θα προσαρμόζεται σε ιδιαιτερότητες που θα παρουσιάζουν οι κατάλογοι των επιμέρους βιβλιοθηκών.

2. Προετοιμασία για την εκπαίδευση της κεντρικής ομάδας βιβλιοθηκονόμων στην υποδοχή και χειρισμό των αρχείων των βιβλιοθηκών. Σύνταξη οδηγιών για τήρηση ημερολογίου καταγραφής ενεργειών στο Συλλογικό Κατάλογο.

Υποστηρικτικό επίπεδο

1. Καταγραφή και **ομαδοποίηση των ευρημάτων** από τις δοκιμές, εισηγήσεις για ενιαία αντιμετώπιση στην καταλογογράφηση συγκεκριμένων προβληματικών περιπτώσεων ή συστηματικών παρεκκλίσεων από τα πρότυπα. Σκοπός της καταγραφής είναι η προώθηση των εισηγήσεων στις αντίστοιχες **Διαρκείς Επιτροπές** θεματικής και περιγραφικής καταλογογράφησης για σύνταξη οδηγιών προς τους καταλογογράφους των βιβλιοθηκών και του Συλλογικού Καταλόγου.
2. Παραγγελία (Σεπτ. 2003) των **αρχείων καθιερωμένων θεμάτων και ονομάτων από τη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου** (LC Authority files: Subject, Names). Προβλέπεται η εγκατάσταση στον εξυπηρετητή του Συλλογικού Καταλόγου για εξ αποστάσεως πρόσβαση από όλες τις βιβλιοθήκες μέλη του Συλλογικού Καταλόγου (εκτίμηση τέλος Δεκέμβρη 2003).
3. Προετοιμασία διάθεσης των **καθιερωμένων όρων της Εθνικής Βιβλιοθήκης**, διάθεσή τους από τον ιστότοπο του Συλλογικού Καταλόγου.
4. Προγραμματισμός για τη δημιουργία **ιστότοπου** του Συλλογικού Καταλόγου. Έχει προετοιμαστεί η ανάρτηση σχετικών κειμένων, προτύπων, συνδέσεων με άλλους Συλλογικούς Καταλόγους, οδηγιών προς τις βιβλιοθήκες, στατιστικά και εκθέσεις προόδου της υλοποίησης, ημερομηνίες και βιβλιοθήκες που εισάγονται, σύστημα υποβολής προτάσεων για αλλαγές όρων, υπόδειξης λαθών κλπ.

Το άμεσο μέλλον ή . . . η συνέχεια επί της οθόνης

Μέχρι τώρα το βάρος της υλοποίησης έπεφτε στο «κέντρο». Όμως τα «κέντρα» δεν δημιουργούν συλλογικούς καταλόγους «υποτελούς» τύπου, εξασφαλίζουν τις υποδομές και προετοιμάζουν τη δημιουργία τους. Αυτή είναι η εμπειρία από προηγούμενες προσπάθειες (βλ. Συλλογικός Κατάλογος Περιοδικών, ARGOS). Από την επόμενη το βάρος επιμερίζεται με τις βιβλιοθήκες. Εκτιμάται ότι στους επόμενους 2-3 μήνες ο Συλλογικός Κατάλογος θα αναδυθεί από τις «μικρές οθόνες» και θα περιλαμβάνει τα δεδομένα από τις πρώτες Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες. Το γεγονός αυτό θα σημάνει την ολοκλήρωση της πρώτης φάσης υλοποίησης. Οι βιβλιοθήκες που θα ενταχθούν πρώτες θα σηκώσουν το βάρος προσαρμογής των εγγραφών τους στα πρότυπα που ορίστηκαν πριν από χρόνια από την ομάδα εργασίας. Θα ακολουθήσει η δεύτερη φάση υλοποίησης και κανονικής λειτουργίας του καταλόγου. Σε αυτή τη νέα φάση εμπλέκονται πολλοί περισσότεροι και πολύ περισσότερο. Απαιτείται από όλους η κατανόηση των δυσκολιών και η ενεργός συμμετοχή τους για το ξεπέρασμα των δυσκολιών. Η τεχνολογία προχωράει ραγδαία, τεχνικές επιλογές απαξιώνονται σε διάστημα έτους. Για την εξασφάλιση ευελιξίας και τη δυνατότητα προσαρμογής του Συλλογικού Καταλόγου στις εξελίξεις, κρίνεται απαραίτητη η συντονισμένη συνεργασία των εστιών τεχνογνωσίας που έχουν ήδη δημιουργηθεί (ομάδες Πανεπιστημίου Κρήτης, ΕΚΤ, Συλλογικού Καταλόγου κλπ.). Ο στόχος δεν θα είναι πια η δημιουργία Συλλογικού Καταλόγου. Ο Συλλογικός Κατάλογος θα είναι το μέσον. Στόχος θα είναι η συνεχής βελτίωση των επιμέρους καταλόγων μέσα από τη συνεχή βελτίωση των εγγραφών του Συλλογικού Καταλόγου και η πολλαπλή αξιοποίηση του υλικού που αντιπροσωπεύει ο Συλλογικός Κατάλογος. Κάθε εγγραφή που θα καταλαμβάνει τη θέση μιας υπάρχουσας ως ποιοτικότερη ή πληρέστερη, δυνητικά, θα αντλείται στη συνέχεια από άλλες βιβλιοθήκες θα

βελτιώνεται και θα επανέρχεται βελτιωμένη να αντικαταστήσει αυτήν από την οποία γεννήθηκε. Παράλληλα από την ίδια τη διαδικασία ενημέρωσης του καταλόγου θα εντοπίζονται θα ομαδοποιούνται και θα αποστέλλονται στα βιβλιοθήκες προέλευσης συστηματικά ή επαναλαμβανόμενα λάθη και αποκλίσεις από τις καθιερωμένες κανονικότητες. Θα είναι ευκολότερο στις βιβλιοθήκες να προβαίνουν σε συστηματικές διορθώσεις. Ο Συλλογικός Κατάλογος ενώ προκύπτει ως γέννημα των ποσοτήτων των επιμέρους καταλόγων μπορεί στην πορεία να εξελιχθεί σε γεννιήτορα της ποιότητάς τους (Σχήμα 1). Ο Συλλογικός Κατάλογος είναι περισσότερο από το άθροισμα των μερών που τον αποτελούν. Η δημιουργία του δίνει μια μοναδική ίσως ευκαιρία να επιτευχθούν όσα δεν κατάφεραν οι ασυντόνιστες προσπάθειες των βιβλιοθηκών τόσα χρόνια: διαδικασίες συστηματικού διαδανεισμού, διαδικασία δημιουργίας αρχείων καθιερωμένων όρων, ελληνικού ιεραρχικού θησαυρού θεμάτων, αξιοποίηση του περιεχομένου των βιβλιοθηκών.

Αντί επιλόγου

Η δημιουργία ενός Συλλογικού Καταλόγου δεν είναι μόνον τεχνικό ζήτημα. Όπως πρόβλεψε η ομάδα εργασίας για τη μελέτη δημιουργίας του Συλλογικού Καταλόγου (ΕΠΕΑΕΚ I, 1997α), αλλά και η αντίστοιχη ομάδα εργασίας για περιοδικά (ΕΠΕΑΕΚ I, 1997β), θα χρειαστεί μια νομική οντότητα που θα εξασφαλίσει τη συνέχεια και τη βιωσιμότητά των μέχρι τώρα επιτευγμάτων και μετά την λήξη του προγράμματος χρηματοδότησης.

Το ζήτημα της νομικής θεσμοθέτησης δεν πρέπει να αντιμετωπιστεί απομονωμένα για τον Συλλογικό Κατάλογο, αλλά συστηματικά, δηλαδή τόσο σε σχέση με τις άλλες συνεργατικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα την ίδια περίοδο (π.χ. HEAL-Link, ΜΟΠΑΒ, συνεχιζόμενη εκπαίδευση βιβλιοθηκονόμων, έργα ψηφιοποίησης περιεχομένου, διασύνδεση και ολοκλήρωση συστημάτων πληροφόρησης) όσο και σε σχέση με τα τεκταινόμενα και τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημιουργία Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΕΧΑΕ) και το ρόλο που καλούνται να παίζουν τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα γενικότερα (Διακήρυξη Bologna, ECTS⁵) στο πλαίσιο της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Επιπλέον οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες καλούνται να επιβιώσουν σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο και υπό διαμόρφωση περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από ριζικές αλλαγές στο χώρο των επιστημονικών δημοσιεύσεων (πρωτοβουλίες για εναλλακτικές μορφές επικοινωνίας, ανάγκη συνεχών προσαρμογών κλπ).

Για όλους αυτούς τους λόγους πρέπει να αρχίσει άμεσα και σοβαρά μια συζήτηση όλων των εμπλεκόμενων μερών (Βιβλιοθηκονόμων, ακαδημαϊκών, Υπουργείων Παιδείας) για την καταλληλότερη μορφή θεσμικής κατοχύρωσης των προσπαθειών, των επιτευγμάτων, και των προσδοκιών τώσων ανθρώπων.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΕΠΕΑΕΚ I, 1997α, Ενέργεια: Βιβλιοθήκες, ΕΡΓΟ: Δικτύωση Βιβλιοθηκών Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Δράση 1 «Σύνταξης Βιβλιοθηκονομικών Προδιαγραφών για τον Συλλογικό Κατάλογο», Έκθεση ομάδας εργασίας, Αθήνα, Δεκέμβριος 1997. Βλ. <http://www.ntua.gr/library/deliv01.htm> Κεφάλαιο 6. Οργανισμός Συλλογικού Καταλόγου (ανάγνωση 3/11/2003).

⁵ European Credit Transfer System (Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Μονάδων)

ΕΠΕΑΕΚ Ι, 1997β, Ενέργεια: Βιβλιοθήκες, ΕΡΓΟ: Δικτύωση Βιβλιοθηκών Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Δράση 3 «Ορθολογική Ανάπτυξη των Συλλογών Επιστημονικών Περιοδικών των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών», Έκθεση ομάδας εργασίας, Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 1997. Βλ. <http://www.ntua.gr/library/deliv04.htm>, Κεφάλαιο 6.1 ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ & ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ (Ανάγνωση 3/11/2003).

Σχήμα 1. Υπόδειγμα διαδικασιών ενημέρωσης Συλλογικού Καταλόγου

